

ΠΕΡΙΛΗΨΗ: Άρθρο 8 του ν. 3408/2005: κατά το μέρος που με την εν λόγω διάταξη καταργήθηκαν γεννηθέντα ήδη, από 1.7.2000 έως 30.9.2005, δικαιώματα των στρατιωτικών συνταξιούχων περί αναπροσαρμογής των συντάξεων αυτών κατ' εφαρμογή των ν.2838/2000 και 3016/2002, αυτή αντίκειται στα άρθρα 17 του Συντάγματος και 1 του (πρώτου) Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της Ε.Σ.Δ.Α..

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΤΟ ΕΛΕΓΚΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

ΣΕ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ

Συνεδρίασε δημόσια στο ακροατήριό του, στις 22 Απριλίου 2015, με την εξής σύνθεση : Νικόλαος Αγγελάρας, Πρόεδρος, Φλωρεντία Καλδή, Ιωάννης Σαρμάς, Ανδρονίκη Θεοτοκάτου, Σωτηρία Ντούνη, Χρυσούλα Καραμαδούκη, Μαρία Βλαχάκη και Άννα Λιγωμένου, Αντιπρόεδροι, Γεώργιος Βοΐλης, Κωνσταντίνος Κωστόπουλος, Γεωργία Μαραγκού, Βασιλική Ανδρεοπούλου, Μαρία Αθανασοπούλου, Ελένη Λυκεσά, Σταμάτιος Πουλής, Κωνσταντίνα Ζώη, Δημήτριος Πέππας, Δέσποινα Καββαδία - Κωνσταντάρα, Αγγελική Μυλωνά, Γεωργία Τζομάκα, Χριστίνα Ρασιά, Θεολογία Γναρδέλλη, Βιργινία Σκευή, Κωνσταντίνος Εφεντάκης, Αγγελική Μαυρουδή, Βασιλική Σοφιανού, Αγγελική Πανουτσακοπούλου, Δέσποινα Τζούμα, Δημήτριος Τσακανίκας, Ευφροσύνη Παπαθεοδώρου και Βασιλική Προβίδη, Σύμβουλοι. Γραμματέας η Ελένη Αυγουστόγλου.

Γενικός Επίτροπος Επικρατείας : Αντώνιος Νικητάκης, Επίτροπος Επικρατείας, κωλυομένου του Γενικού Επιτρόπου Επικρατείας στο Ελεγκτικό Συνέδριο Μιχαήλ Ζυμή.

Για να δικάσει τα προδικαστικά ερωτήματα που τίθενται με την 1806/2015 απόφαση του III Τμήματος του Ελεγκτικού Συνεδρίου, τα οποία παραπέμφθηκαν ενώπιον της Ολομέλειας, σύμφωνα με τις διατάξεις της παρ. 2 του άρθρου 108Α του π.δ. 1225/1981 (Α', 304).

Η ως άνω απόφαση εκδόθηκε επί της από 4.10.2006 (με αριθ. καταθ. 9392/4.10.2006) έφεσης του ..., κατοίκου ..., ο οποίος αποβίωσε μετά την άσκηση της έφεσης και τη βιαίως διακοπείσα δίκη συνεχίζουν, κατόπιν δηλώσεών τους, υπεισερχόμενοι στη δικονομική θέση αυτού ως νόμιμοι κληρονόμοι του η χήρα του ..., κάτοικος ομοίως ως άνω και τα τέκνα τους ..., κάτοικος..., ..., κάτοικος ... και ..., κάτοικος..., οι οποίοι παραστάθηκαν ενώπιον της Ολομελείας του Δικαστηρίου μετά του πληρεξουσίου δικηγόρου τους Δημητρίου Τζομάκα (Α.Μ./Δ.Σ.Α.: 9411).

Η ως άνω έφεση στρεφόταν κατά: α) του Ελληνικού Δημοσίου, που εκπροσωπεί νόμιμα ο Υπουργός Οικονομικών, ο οποίος παραστάθηκε ενώπιον της Ολομελείας διά του Παρέδρου του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους Νικολάου Καραγιώργη και β) της .../2006 πράξης της 44^{ης} Διεύθυνσης του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους.

Κατά τη συζήτηση που ακολούθησε το Δικαστήριο άκουσε :

Τον πληρεξούσιο δικηγόρο των εκκαλούντων που ζήτησε την παραδοχή της έφεσης.

Τον αντιπρόσωπο του Υπουργού Οικονομικών, ο οποίος ζήτησε την απόρριψη της έφεσης.

Τον Επίτροπο Επικρατείας στο Ελεγκτικό Συνέδριο, ο οποίος ανέπτυξε την από 22.4.2015 γνώμη του και πρότεινε την παραπομπή της υπόθεσης για εκδίκαση στο III Τμήμα του Ε.Σ..

Μετά τη δημόσια συνεδρίαση το δικαστήριο συνήλθε σε διάσκεψη σε αίθουσα

του δικαστηρίου με παρόντες τους δικαστές που έλαβαν μέρος στη συζήτηση της υπόθεσης, εκτός από την Αντιπρόεδρο Άννα Λιγωμένου και τις Συμβούλους Ελένη Λυκεσά και Αγγελική Μαυρουδή, που απουσίασαν λόγω κωλύματος, καθώς και τη Σύμβουλο Βασιλική Προβίδη που αποχώρησε από τη διάσκεψη, σύμφωνα με τη διάταξη της παρ. 1 του άρθρου 2 του ν. 1968/1991.

**Άκουσε την εισήγηση του Συμβούλου Κωνσταντίνου Κωστόπουλου και
Αφού μελέτησε τα σχετικά έγγραφα
Σκέφθηκε κατά το νόμο**

1. Με την προσβαλλόμενη με την έφεση πράξη αναπροσαρμόστηκε από 1.10.2005, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 8 του ν. 3408/2005, η σύνταξη του εκκαλούντος με βάση το βασικό μισθό του βαθμού του Αστυνομικού Υποδιευθυντή προσαυξημένου με το ½ της διαφοράς μεταξύ του βαθμού αυτού και του επόμενου, κατ' εφαρμογή των περί μισθολογικών προαγωγών διατάξεων των νόμων 2838/2000 και 3016/2002, ενώ η εκάστοτε διαφορά μεταξύ της αναπροσαρμοσθείσας και της καταβαλλόμενης σε αυτόν στις 30.9.2005 σύνταξης ορίστηκε καταβλητέα σταδιακά από 1.10.2005 σε 5 δόσεις. Με την έφεση πλήττεται η προσβαλλόμενη κατά το μέρος που δι' αυτής (α) η σύνταξη του εκκαλούντος ορίστηκε πληρωτέα από 1^{ης} Οκτωβρίου 2005 και όχι από 1^{ης} Ιανουαρίου 2001 και (β) η καταβλητέα στον εκκαλούντα από 1^{ης} Οκτωβρίου 2005 σύνταξη περιλαμβάνει ποσοστό μόνον της διαφοράς που προκύπτει από την δικαιούμενη από αυτόν προσαύξηση σύμφωνα με τις διατάξεις των νόμων 2838/2000 και 3016/2002.

2. Το ΙΙΙ Τμήμα του Ελεγκτικού Συνεδρίου με την 1806/2015 απόφασή του, κατ' εφαρμογή της διάταξης του άρθρου 108 Α παρ. 2 του π.δ. 1225/1981 που παρέχει στο Τμήμα τη δυνατότητα όπως παραπέμψει στην Ολομέλεια του Δικαστηρίου προδικαστικό ερώτημα εφόσον δι' αυτού τίθεται ζήτημα γενικότερης σημασίας που αφορά ευρύτερο κύκλο προσώπων ή αφορά αντίθεση νομοθετικής διατάξεως σε υπερνομοθετικής ισχύος κανόνα έκρινε ότι και οι δύο αυτές προϋποθέσεις συντρέχουν σωρευτικά στην προκειμένη περίπτωση. Γι' αυτό ομοφώνως παράπεμψε, με βάση την ως άνω διάταξη του άρθρου 108 Α παρ. 2 του π.δ. 1225/1981 τα ακόλουθα ζητήματα: (α) Αν δια του άρθρου 8 του ν. 3408/2005 ρυθμίστηκαν ζητήματα ικανοποιήσεως αξιώσεων συνταξιούχων στρατιωτικών εκ των νόμων 2838/2000 και 3016/2002 για την περίοδο μόνον από της 1^{ης} Οκτωβρίου 2005 και εφεξής ή αν δι' αυτών καταργήθηκαν, αντίθετα προς υπερνομοθετικής ισχύος κανόνες, οι συναφείς αξιώσεις των στρατιωτικών συνταξιούχων από 1^{ης} Ιουλίου 2000 μέχρι της 30^{ης} Σεπτεμβρίου 2005. (β) Αν προς διεκδίκηση των αξιώσεών τους για το πριν από την 1^η Οκτωβρίου 2005 χρονικό διάστημα, οι συνταξιούχοι στρατιωτικοί που ενεργούν προς το σκοπό αυτό μετά την ισχύ του άρθρου 8 του ν. 3408/2005 και τη βάση του άρθρου αυτού εκδιδόμενη πράξη αναπροσαρμογής, οφείλουν να υποβάλουν αυτοτελές αίτημα εντός τριετίας, ή αν μόνον μέσω της προσβολής της πράξης αναπροσαρμογής δικαιούνται να επιδιώξουν την ικανοποίηση δι' εφέσεως των εν λόγω αξιώσεων αυτών.

3. Με τις διατάξεις των άρθρων 5 και 6 του ν. 2838/2000, που άρχισαν να ισχύουν από 1^{ης} Ιουλίου 2000 και 1^{ης} Ιανουαρίου 2001 κατά την περίπτωση του στρατιωτικού, θεσπίστηκε νέο σύστημα μισθολογικών προαγωγών για τους εν ενεργεία στρατιωτικούς, το οποίο, για τη χορήγηση μισθολογικής προαγωγής ελάμβανε υπ' όψη όχι μόνο το βαθμό του στρατιωτικού αλλά και το συνολικό χρόνο πραγματικής υπηρεσίας αυτού στο σώμα. Με το άρθρο 37 του ν. 3016/2002, που άρχισε να ισχύει από 1^{ης} Ιουλίου 2002, οι ανωτέρω διατάξεις του ν. 2838/2000 τροποποιήθηκαν εν μέρει

με την εισαγωγή ρυθμίσεων που προέβλεψαν ευνοϊκότερη μεταχείριση ορισμένων κατηγοριών στρατιωτικών. Το Ελεγκτικό Συνέδριο με την απόφαση της Ολομέλειας αυτού 814/2004 έκρινε ότι το σύστημα μισθολογικών προαγωγών που θεσπίστηκε με τα ανωτέρω νομοθετήματα για τους εν ενεργεία στρατιωτικούς, εφαρμόζεται, από της ισχύος των οικείων διατάξεων, δυνάμει του άρθρου 34 του Συνταξιοδοτικού Κώδικα (π.δ. 166/2000) και στους συνταξιούχους στρατιωτικούς, καθόσον οι μισθολογικές προαγωγές που προβλέφθηκαν στα νομοθετήματα αυτά έχουν αντικειμενικό και υποχρεωτικό χαρακτήρα και δεν προϋποθέτουν προηγούμενη κρίση του υπό προαγωγή στρατιωτικού στηριγμένη σε διακριτική ευχέρεια της διοίκησης. Με το άρθρο 8 του ν. 3408/2005 προβλέφθηκε ότι η συνταξιοδοτική διοίκηση θα προβεί οίκοθεν σε αναπροσαρμογή της συντάξεως όλων των στρατιωτικών κατ' εφαρμογή των διατάξεων των νόμων 2838/2000 και 3016/2002, πλην ορίστηκε στην ίδια διάταξη, ότι η διαφορά θα αρχίσει να καταβάλλεται στους συνταξιούχους στρατιωτικούς για τις συντάξεις που δικαιούνται από 1^{ης} Οκτωβρίου 2005 και επιπλέον ότι το καταβλητέο ποσό θα καλύπτει ποσοστό μόνο της συνολικής διαφοράς το οποίο θα αυξάνεται τμηματικά μέχρι της 31^{ης} Δεκεμβρίου 2007 σύμφωνα με το προβλεπόμενο χρονοδιάγραμμα.

4. Σύμφωνα με τη διαμορφωθείσα από την Ολομέλεια του Δικαστηρίου νομολογία (βλ. ιδίως Ελ.Σ.Ολ. 4323/2013), από της ισχύος των διατάξεων των νόμων 2838/2000 και 3016/2002, γεννήθηκαν υπέρ των συνταξιούχων στρατιωτικών, που κατά τα κριθέντα από την 814/2004 απόφαση του Δικαστηρίου υπήγοντο στις ρυθμίσεις των νομοθετημάτων αυτών, δικαιώματα κατά την έννοια του άρθρου 17 του Συντάγματος και του άρθρου 1 του (πρώτου) προσθέτου πρωτοκόλλου της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου και την προάσπιση των θεμελιωδών ελευθεριών, τα οποία εισήχθησαν στην περιουσία των δικαιούχων και δεν δύνανται να θιγούν από τον κοινό νομοθέτη, εκτός μόνον αν συντρέχουν λόγοι δημοσίου συμφέροντος και τηρηθεί η γενικώς εφαρμοζόμενη για τον περιορισμό των ατομικών δικαιωμάτων αρχή της αναλογικότητας. Ειδικώς πάντως για τις προσαυξήσεις συντάξεων οίκοθεν με το σύστημα της ποσοστιαίας σταδιακής προσαύξησης που προβλέφθηκε δια του άρθρου 8 του ν. 3408/2005 από 1^{ης} Οκτωβρίου 2005 μέχρι 31^{ης} Δεκεμβρίου 2007, η Ολομέλεια του Δικαστηρίου έχει κρίνει (βλ. την ως άνω 4323/2013) ότι οι οικείες ρυθμίσεις, παρά το ότι στερούν από το συνταξιούχο στρατιωτικό ένα μέρος από τη διαφορά που άλλως δικαιούτο, εν τούτοις δεν παραβιάζουν το Σύνταγμα ή την ως άνω Σύμβαση διότι δικαιολογούνται εκ λόγων δημοσίου συμφέροντος, ήτοι τη συγκράτηση της δημοσιονομικής επιβάρυνσης στο αναγκαίο μέτρο και δι' αυτών δεν θίγεται ο πυρήνας του δικαιώματος. Για την ικανοποίηση των αξιώσεών τους εκ της αναπροσαρμογής της συντάξεως αυτών σύμφωνα με τις ρυθμίσεις των νόμων 2838/2000 και 3016/2002, κατά την περίοδο από 1^{ης} Ιουλίου 2000 έως και 30^{ης} Σεπτεμβρίου 2005, οι συνταξιούχοι στρατιωτικοί έχουν, σύμφωνα με τα νομολογηθέντα παγίως από το Δικαστήριο τούτο, δύο μέσα. Αφ' ενός μεν να ζητήσουν δι' αιτήσεώς τους προς τη συνταξιοδοτική διοίκηση την αναπροσαρμογή της σύνταξής τους κατά τα ανωτέρω, να προσφύγουν δε δι' εφέσεως ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου αν η αίτησή τους απερρίπτετο, ζητώντας την ακύρωση της απορριπτικής αυτής απόφασης, αφ' ετέρου, από της 4^{ης} Ιουλίου 2006, ημερομηνία έναρξης εφαρμογής του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας στο Ελεγκτικό Συνέδριο, που προβλέπει την αυτοτέλεια της αγωγής, να εναγάγουν το Ελληνικό Δημόσιο δι' αγωγής του άρθρου 105 ΕισΝΑΚ ζητώντας τη διαφορά συντάξεων που διεκδικούν, ως αποζημίωση εξ αδικαιοπραξίας. Υπό την ως άνω νομολογία, αν και αμέσως μετά την έναρξη εφαρμογής των νόμων 2838/2000 και 3016/2002 γεννήθηκαν περιουσιακά δικαιώματα υπέρ των υπαγομένων στις ρυθμίσεις των νομοθετημάτων

αυτών στρατιωτικών, δεν στοιχειοθετείται πάντως συγχρόνως και η παράλειψη οφειλόμενης ενέργειας της Διοικήσεως όπως προβή οίκοθεν στην αντίστοιχη αναπροσαρμογή της συντάξεως, ώστε η παρέλευση της προθεσμίας προσβολής της παραλείψεως αυτής να συνεπάγεται το απαράδεκτο της εφέσεως ως εκ του επιβεβαιωτικού χαρακτήρα της απόρριψης αιτήματος αναπροσαρμογής υποβληθέντος μετά την παρέλευση του χρόνου προσβολής της κατά τα ως άνω παραλείψεως. Εκ των ανωτέρω παρέπεται ότι και η αγωγή αποζημίωσης λόγω αδικαιοπραξίας, όταν αφορά αξιώσεις γεννηθείσες από την μη έγκαιρη εφαρμογή των διατάξεων των νόμων 2838/2000 και 3016/2002 στην περίπτωση του ενάγοντος, προϋποθέτει για τη διάγνωση του παρανόμου της διοικητικής συμπεριφοράς, την προηγούμενη αίτηση στη συνταξιοδοτική διοίκηση του φερόμενου ως δικαιούχου αναπροσαρμογής συνταξιούχου, προς καταβολή σ' αυτόν της διαφοράς συντάξεως. Τέλος, κατά τα νομολογηθέντα από το Τμήμα τούτο (Ελ.Συν. 4203/2013), συνταξιούχος στρατιωτικός, ο οποίος μετά την ισχύ του ν. 3408/2005 ζήτησε από τη συνταξιοδοτική διοίκηση την αναπροσαρμογή της σύνταξής του και για το πριν από την 1^η Οκτωβρίου 2005 χρονικό διάστημα και έτυχε ρητής ή σιωπηρής απόρριψης του αιτήματός του, απαραδέκτως προσβάλλει την εν λόγω απόρριψη, διότι με αυτήν επιβεβαιώνεται απλώς ο δια της πράξεως αναπροσαρμογής συντάξεως σύμφωνα με το άρθρο 8 του ν. 3408/2005 καθορισμός των συνταξιοδοτικών δεδομένων του εκκαλούντος συνταξιούχου στρατιωτικού.

5. Το ΙΙΙ Τμήμα δέχθηκε κατά πλειοψηφία, με την ως άνω 1806/2015 απόφασή του, ότι δια της διατάξεως του άρθρου 8 του ν. 3408/2005, με την οποία προβλέφθηκε η οίκοθεν αναπροσαρμογή των συντάξεων των στρατιωτικών δυνάμει των διατάξεων των νόμων 2838/2000 και 3016/2002 και η σταδιακή, μερική καταβολή των διαφορών από 1^{ης} Οκτωβρίου 2005 έως 31^{ης} Δεκεμβρίου 2007, δεν ρυθμίσθηκαν παντάπασι ζητήματα που αφορούσαν αξιώσεις των στρατιωτικών συνταξιούχων εκ της εφαρμογής των ως άνω νομοθετημάτων για το προ της 1^{ης} Οκτωβρίου 2005 χρονικό διάστημα. Ο νόμος 3408/2005 ρύθμισε, δια του άρθρου 8 αυτού, ζητήματα που αφορούσαν το μέλλον (από 1^{ης} Οκτωβρίου 2005) και δεν ρύθμισε ζητήματα του παρελθόντος (προ της 1^{ης} Οκτωβρίου 2005) και, συνεπώς, ουδόλως εθίγησαν με τις ρυθμίσεις του αξιώσεις στρατιωτικών συνταξιούχων για αναπροσαρμογή της σύνταξής τους ή εκ της μη αναπροσαρμογής αυτής, που είχαν γεννηθεί από 1^{ης} Ιουλίου 2000 μέχρι της ως άνω ημερομηνίας ισχύος των ρυθμίσεων του νόμου αυτού. Το Τμήμα κατέληξε στην ερμηνεία αυτή εφαρμόζοντας την ερμηνευτική αρχή σύμφωνα με την οποία δεν κρίνεται ως ανίσχυρη, λόγω παραβάσεως από αυτή υπερκείμενου κανόνα δικαίου, μία νομοθετική ρύθμιση πριν ερευνηθεί αν υφίσταται ερμηνευτική εκδοχή αυτής που την καθιστά ισχυρή εν όψει των υπερκειμένων κανόνων δικαίου που διέπουν το υπό ρύθμιση θέμα. Στην προκειμένη περίπτωση, η διάταξη του άρθρου 8 του ν. 3408/2005, αφ' ενός μεν δεν περιέχει ρητή και κατηγορηματική κατάργηση των περιουσιακής φύσεως δικαιωμάτων των συνταξιούχων στρατιωτικών που γεννήθηκαν από 1^{ης} Ιουλίου 2000 έως 30^{ης} Σεπτεμβρίου 2005, ενώ αφ' ετέρου, εντάσσεται σε μία έννομη τάξη στην οποία τα ήδη γεννηθέντα περιουσιακά δικαιώματα απολαμβάνουν ιδιαίτερης προστασίας, όπως ήδη αναφέρθηκε σε προηγούμενη σκέψη, και δεν μπορεί να θιγούν χωρίς την τήρηση της αρχής της αναλογικότητας. Υπό την ως άνω οπτική, και ανεξαρτήτως της πραγματικής βουλήσεως του ιστορικού νομοθέτη του ν. 3408/2005, η ρύθμιση του άρθρου 8 του ν. 3408/2005 έχει την έννοια, διότι άλλως θα ήταν αντίθετη στη θεσπιζόμενη από υπερνομοθετικής ισχύος κανόνες προστασία της ιδιοκτησίας που επιβάλλει να μη καταργούνται περιουσιακά δικαιώματα εξ ολοκλήρου χωρίς τη συνδρομή λόγων δημοσίου συμφέροντος και με τήρηση της αρχής της αναλογικότητας, ότι τα γεννηθέντα δικαιώματα από 1^{ης} Ιουλίου 2000 έως 30^{ης} Σεπτεμβρίου 2005

παραμένουν ανέπαφα και μπορεί να διεκδικηθούν όπως και πριν από την ισχύ του άρθρου 8 του ν. 3408/2005. Από το σύνολο των ανωτέρω προκύπτει, κατά τη γνώμη που πλειοψήφησε στο III Τμήμα, ότι η πράξη αναπροσαρμογής συντάξεως που εκδίδεται από τη συνταξιοδοτική διοίκηση κατ' εφαρμογή του άρθρου 8 του ν. 3408/2005, ορίζουσα αναπροσαρμογή της σύνταξης από 1^{ης} Οκτωβρίου 2005 κατά τα προβλεπόμενα στο ως άνω άρθρο, ούτε πάσχει εκ του ότι δεν επεκτείνει αναδρομικά την αναπροσαρμογή της συντάξεως για το προ της 1^{ης} Οκτωβρίου 2005 χρονικό διάστημα, ούτε εμπεριέχει, καθ' οιονδήποτε τρόπο, άρνηση αναδρομικής εφαρμογής της εν λόγω αναπροσαρμογής, δοθέντος ότι, εκδιδόμενη κατ' εφαρμογή του ν. 3408/2005, ο οποίος ρύθμισε μόνον για το μετά την 1^η Οκτωβρίου 2005, χρονικό διάστημα, είναι σύμφωνη με τις ρυθμίσεις του νόμου αυτού, ο οποίος κατά τα ανωτέρω γενόμενα δεκτά δεν παραβιάζει υπερνομοθετικής ισχύος κανόνα, και συνεπώς είναι νόμιμη. Κατ' ακολουθίαν των ανωτέρω, συνταξιούχος στρατιωτικός που, μετά την ισχύ του άρθρου 8 του ν. 3408/2005, διεκδικεί αναπροσαρμογή της συντάξεώς του για το πριν από την 1^η Οκτωβρίου 2005 χρονικό διάστημα, οφείλει να υποβάλει σχετικό αίτημα στη συνταξιοδοτική διοίκηση και να προσβάλει τυχόν απόρριψη αυτού δι' εφέσεως ενώπιον του Δικαστηρίου τούτου αυτοτελώς έναντι της κατά το άρθρο 8 του ν. 3408/2005 εκδοθείσης πράξεως αναπροσαρμογής της συντάξεώς του, που δεν θεωρείται συμπροσβαλλόμενη με την εν λόγω έφεση. Το αίτημα δε αυτό πρέπει να έχει υποβληθεί το αργότερο εντός τριετίας από της ενάρξεως εφαρμογής του νόμου 3408/2005, διότι άλλως, λόγω της διατάξεως του άρθρου 60 του Συνταξιοδοτικού Κώδικα που προβλέπει αναδρομική εφαρμογή μέχρι τριετίας των συνεπειών πράξεως αναπροσαρμογής συντάξεως, ο ενδιαφερόμενος συνταξιούχος θα στερείται πλέον εννόμου συμφέροντος, δοθέντος ότι η τυχόν αναπροσαρμογή της σύνταξής του αν γίνει τρία έτη μετά την 30ή Σεπτεμβρίου 2005, θα στερείται αντικειμένου. Κατά τα ανωτέρω γενόμενα δεκτά, η πλειοψηφήσασα στο III Τμήμα γνώμη διαφοροποιείται, χάριν συνοχής της νομολογίας, από τα προηγουμένως κριθέντα από το Δικαστήριο, ότι η επί αιτήσεως μετά την ισχύ του ν. 3408/2005 εκδιδόμενη απορριπτική απάντηση του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους για αναπροσαρμογή σύνταξης και πριν από την 1^η Οκτωβρίου 2005 έχει επιβεβαιωτικό χαρακτήρα.

6. Κατά τη γνώμη όμως δύο μελών της σύνθεσης του III Τμήματος, ήτοι του Συμβούλου Κωνσταντίνου Κωστόπουλου και της Παρέδρου Βιολέττας Τηνιακού που μειοψήφησαν, η έννοια της διατάξεως του άρθρου 8 του ν. 3408/2005 είναι σαφής και συνάγεται από τον συνδυασμό της γραμματικής και τελεολογικής της ερμηνείας: Ο νομοθέτης του ν. 3408/2005 προέβλεψε όπως οι αξιώσεις των συνταξιούχων στρατιωτικών από τους νόμους 2838/2000 και 3016/2002 καταβληθούν σ' αυτούς μερικά και σταδιακά μόνον από της 1^{ης} Οκτωβρίου 2005. Αν άφηνε ανέπαφες, όπως δέχεται η πλειοψηφία, τις αξιώσεις για το προ της 1^{ης} Οκτωβρίου 2005 διάστημα θα ήταν αντιφατικός γιατί για μεν το διάστημα αυτό (από 1^{ης} Ιουλίου 2000 έως 30^{ης} Σεπτεμβρίου 2005) οι συνταξιούχοι στρατιωτικοί θα εδικαιούντο να λάβουν, έστω και μόνον κατόπιν αιτήσεώς τους και όχι «οίκοθεν», το σύνολο της διαφοράς, ενώ για το από 1^{ης} Οκτωβρίου 2005 έως 31^{ης} Δεκεμβρίου 2007, ήτοι για μεταγενέστερο χρόνο μόνον μέρος της διαφοράς. Συνεπώς, ο ίδιος ο νόμος 3408/2005 εθέσπισε κατάργηση των ήδη γεννηθέντων δικαιωμάτων των στρατιωτικών συνταξιούχων πλήττουσα τον πυρήνα του δικαιώματος, καθόσον καταργεί απολύτως όλες τις αξιώσεις που έχουν γεννηθεί μέχρι της 30^{ης} Σεπτεμβρίου 2005 και, ως εκ τούτου, είναι κατά το μέρος αυτό αντίθετος στο άρθρο 17 του Συντάγματος και το άρθρο 1 του (πρώτου) πρόσθετου πρωτοκόλλου της Σύμβασης της Ρώμης. Εκ τούτου παρέπεται ότι η πράξη αναπροσαρμογής συντάξεως που εκδίδεται κατ' εφαρμογή του άρθρου 8 του ν.

3408/2005 και που, σε εκτέλεση αντίθετου σε υπερνομοθετικής ισχύος κανόνα περιορίζει τις συνέπειες της αναπροσαρμογής όχι στις εκ του σεβασμού του δικαιώματος στην περιουσία απορρέουσες αξιώσεις, αλλά στο από 1^{ης} Οκτωβρίου 2005 χρονικό διάστημα είναι, κατά τούτο, μη νόμιμη λόγω ανίσχυρου ερείσματος και επομένως ακυρωτέα, εφόσον προσβάλλεται δι' εφέσεως. Ως συνακόλουθο της ανωτέρω αποδοχής, η μειοψηφήσασα γνώμη κρίνει ότι αξίωση στρατιωτικού συνταξιούχου για αναπροσαρμογή της σύνταξής του για το προ της 1^{ης} Οκτωβρίου 2005 χρονικό διάστημα κατ' εφαρμογή των νόμων 2838/2000 και 3016/2002 επιτρέπεται μόνον ενόσω είναι ακόμη εφικτή η παραδεκτή προσβολή της κατά τα ανωτέρω πράξεως αναπροσαρμογής, και μόνον δια της προσβολής της πράξεως αυτής, έστω και κατ' εκτίμηση του δικογράφου αν προσβάλλεται άλλη πράξη προκύπτει όμως σαφώς η βούληση του εκκαλούντος αναφορικά με το αντικείμενο του αιτήματος δικαστικής προστασίας που ασκεί, μετά δε την παρέλευση της προθεσμίας εγκύρου προσβολής της ανωτέρω πράξεως, τα συνταξιοδοτικά δεδομένα του ενδιαφερομένου οριστικοποιούνται και χάνεται κάθε δικαίωμα αυτού να επιτύχει δι' εφέσεως την ικανοποίηση των αξιώσεών του.

7. Εν όψει των ανωτέρω γενομένων δεκτών και των ήδη γνωστών σ' αυτό στοιχείων ως προς το περιεχόμενο των υποθέσεων που εκκρεμούν ενώπιόν του, το ΙΙΙ Τμήμα διαπίστωσε τα ακόλουθα: (α) Ακολουθώντας τη γνώμη της πλειοψηφίας του Τμήματος, η κρινόμενη έφεση διά της οποίας προσβάλλεται μόνον πράξη αναπροσαρμογής της συντάξεως του εκκαλούντος κατ' εφαρμογή του άρθρου 8 του ν. 3408/2005 πρέπει να απορριφθεί στο σύνολό της, διότι για μεν το χρονικό διάστημα πριν από την 1^η Οκτωβρίου 2005 ο ως άνω νόμος δεν περιέχει ρύθμιση σχετική με την προσβαλλόμενη πράξη, για δε το διάστημα από 1^{ης} Οκτωβρίου 2005 και εφεξής η μερική και σταδιακή καταβολή της συντάξεως είναι νόμιμη καθώς η διάταξη που εφηρμόσθη σχετικώς δεν παραβιάζει υπερνομοθετικής ισχύος κανόνες. Ακολουθώντας όμως τη γνώμη της μειοψηφίας, η προσβαλλόμενη πράξη, είναι μεν έγκυρη κατά τα ως άνω γενόμενα δεκτά υπό της πλειοψηφίας για το διάστημα μετά την 1^η Οκτωβρίου 2005, για το διάστημα όμως πριν από την ημερομηνία αυτή είναι ακυρωτέα, ως στηριζομένη σε διάταξη νόμου ανίσχυρη, λόγω παραβίασεως από αυτήν υπερνομοθετικής ισχύος κανόνων, ως ειδικότερα έχει ήδη αναπτυχθεί. (β) Από τη λύση του ζητήματος εξαρτάται η κρίση ικανού αριθμού υποθέσεων που εκκρεμούν ήδη στο Τμήμα και οι οποίες εφόσον δεν υφίσταται απόφαση της Ολομελείας που να επιλύει το ζήτημα δεν δύνανται να εισαχθούν από τον Πρόεδρο του Τμήματος στην κατά την παράγραφο 3 του άρθρου 108 Α του π.δ/τος 1225/1981 διαδικασία, ώστε να δικασθούν ταχέως αν και εκκρεμούν ήδη από του έτους 2007. (γ) Τίθεται εν πάση περιπτώσει ζήτημα ισχύος διατάξεως τυπικού νόμου, όπως ήδη εκτέθηκε σε προηγούμενη σκέψη, που το Τμήμα ομοφώνως θεωρεί ότι είναι σοβαρό.

8. Κατόπιν των προαναφερθέντων το ΙΙΙ Τμήμα του Ελεγκτικού Συνεδρίου ομόφωνα αποφάσισε να παραπεμφθούν με βάση την ως άνω διάταξη του άρθρου 108 Α παρ. 2 του π.δ/τος 1225/1981 τα ακόλουθα ζητήματα, όπως αναλυτικότερα αναπτύσσονται σε προηγούμενες σκέψεις της παρούσας: (α) Αν δια του άρθρου 8 του ν. 3408/2005 ρυθμίσθηκαν ζητήματα ικανοποιήσεως αξιώσεων συνταξιούχων στρατιωτικών εκ των νόμων 2838/2000 και 3016/2002 για την περίοδο μόνον από της 1^{ης} Οκτωβρίου 2005 και εφεξής ή αν δι' αυτών καταργήθηκαν, αντίθετα προς υπερνομοθετικής ισχύος κανόνες, οι συναφείς αξιώσεις των στρατιωτικών συνταξιούχων από 1^{ης} Ιουλίου 2000 μέχρι της 30^{ης} Σεπτεμβρίου 2005. (β) Αν προς διεκδίκηση των αξιώσεών τους για το πριν από την 1^η Οκτωβρίου 2005 χρονικό διάστημα, οι συνταξιούχοι στρατιωτικοί που ενεργούν προς το σκοπό αυτό μετά την

ισχύ του άρθρου 8 του ν. 3408/2005 και τη βάσει του άρθρου αυτού εκδιδόμενη πράξη αναπροσαρμογής, οφείλουν να υποβάλουν αυτοτελές αίτημα εντός τριετίας, όπως αναπτύχθηκε ανωτέρω ή αν μόνον μέσω της προσβολής της πράξης αναπροσαρμογής δικαιούνται να επιδιώξουν την ικανοποίηση δι' εφέσεως των εν λόγω αξιώσεων αυτών.

9. Κατά την πλειοψηφία των μελών της Ολομέλειας το προδικαστικό ερώτημα που παραπέμφθηκε επιλύεται με την άποψη που διατύπωσε η μειοψηφία των μελών του ΙΙΙ Τμήματος του Ελεγκτικού Συνεδρίου στην 1806/2015 απόφασή του και αναλυτικά αναφέρεται στη σκέψη 6 της παρούσας. Κατά τη γνώμη του Προέδρου Νικολάου Αγγελάρα, του Αντιπροέδρου Ιωάννη Σαρμά και των Συμβούλων Μαρίας Αθανασοπούλου, Σταματίου Πουλή, Κωνσταντίνας Ζώη, Δημητρίου Πέππα, Δέσποινας Καββαδία - Κωνσταντάρα, Γεωργίας Τζομάκα, Χριστίνας Ρασιά, Θεολογίας Γναρδέλλη και Κωνσταντίνου Εφεντάκη, το προδικαστικό ερώτημα που παραπέμφθηκε επιλύεται με την άποψη που διατύπωσε η πλειοψηφία των μελών του ΙΙΙ Τμήματος και αναλυτικά αναφέρεται στη σκέψη 5 της παρούσας. Τέλος, κατά τη γνώμη του Συμβούλου Γεωργίου Βοΐλη, οι απορρέουσες από τους νόμους 2838/2000 και 3016/2002 αξιώσεις των στρατιωτικών συνταξιούχων είναι αυτοτελείς και ανεξάρτητα από τις διατάξεις του νεότερου νόμου 3408/2005 διεκδικήσιμες. Ειδικότερα εφόσον η Ολομέλεια του Ελεγκτικού Συνεδρίου δέχθηκε ότι οι ανωτέρω δύο νόμοι που αφορούσαν εν ενεργεία στρατιωτικούς είναι αυτοδίκαια εφαρμοστέοι και στους συνταξιούχους στρατιωτικούς, το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους όφειλε αυτεπαγγέλτως από την ισχύ τους και χωρίς καμία αίτησή τους να τους επεκτείνει και στους στρατιωτικούς συνταξιούχους. Δεδομένου ότι το Γ.Λ.Κ. δεν ανταποκρίθηκε στην υποχρέωσή του αυτή από της ισχύος των νόμων αυτών άρχισε τρίμηνη προθεσμία μετά την παρέλευση της οποίας τεκμαίρετο σιωπηρή άρνηση προσβλητέα υποχρεωτικώς μόνον δι' εφέσεως (άρθρο 66 π.δ. 169/2007) εντός της νομίμου προθεσμίας αυτής και σε περίπτωση μη συμμορφώσεως του Γ.Λ.Κ. στην επί της εφέσεως εκδιδόμενη δικαστική απόφαση δι' ασκήσεως επί των ιδίων αξιώσεων αγωγής ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Συμπερασματικά ο ν. 3408/2005 ρύθμισε τα ίδια ζητήματα για το μέλλον και δεν επηρέασε συνταξιοδοτικές αξιώσεις για το παρελθόν οι οποίες μπορούσαν να διεκδικηθούν από τους συνταξιούχους μόνον μέσω της ανωτέρω περιγραφόμενης διαδικασίας. Πλην όμως οι δύο τελευταίες απόψεις δεν εκράτησαν.

10. Κατ' ακολουθία αυτών που προηγουμένως κρίθηκαν παραπέμπεται η υπόθεση για εκδίκαση στο ΙΙΙ Τμήμα του Ελεγκτικού Συνεδρίου, σύμφωνα με τη διάταξη της παρ. 2 του άρθρου 108Α του π.δ. 1225/1981.

Δια ταύτα

Παραπέμπει την υπόθεση για εκδίκαση στο ΙΙΙ Τμήμα του Ελεγκτικού Συνεδρίου .

Κρίθηκε και αποφασίστηκε στην Αθήνα, στις 10 Ιουνίου 2015.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΑΓΓΕΛΑΡΑΣ

Ο ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ
ΕΛΕΝΗ ΑΥΓΟΥΣΤΟΓΛΟΥ

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο ακροατήριό του, στις 2 Μαρτίου 2016.

Η ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΑΝΔΡΟΝΙΚΗ ΘΕΟΤΟΚΑΤΟΥ

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ
ΕΛΕΝΗ ΑΥΓΟΥΣΤΟΓΛΟΥ